

Tichý, Aleš

Dějiny anglické literatury : (období romantismu)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1955, vol. 4, iss. D2, pp. 172-173

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108175>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

a velkolepé závody, inženýra a vědce, snícího o fantastických vynálezech, které překlenou vzdálenosti, vezmou zemím věčného ledu a sněhu půdu a rozklenou nad ní koruny nových druhů stromů. Ovšem po dnešním hrdinovi, na rozdíl od pohádek H. Malířové, kde byl hrdina hlavně bojovníkem, se žádá ještě víc. Aby byl budovatelem i bojovníkem, neboť starý svět ještě nezmizel.

Podstatnou složkou pohádek je fantastičnost. Ta se dá najít v našem životě více než kdy jindy. Obrovské závody, které vznikají v krajích, kdysi chudých, dávají nové možnosti lidem a slouží lidskému štěstí. Nebo velké přehrady, které dají lidem světlo a polím vláhu. Pohádka vidí už do budoucna. Může být něco pohádkovějšího než právě skutečnost, že ruce lidí pretvářejí přírodu? Pro fantastičnost není nutno přenášet do dneška černokněžníka, kouzelníka, víly nebo jiné nadpřirozené bytosti. To byl výraz doby, způsobu myšlení, stavu poznání, které nedovolovalo lidem proniknout podstatu věcí. Dnešní fantastické je ještě bohatší než dřívější, neboť naše poznání a technické možnosti opravňují k nejsmělejšímu snům a představám. Proto nemůže fantastičnost dneška být vyjádřena starým pohádkovým arsenálem. Už i v této oblasti fantastičnosti ukazuje H. Malířová cestu. Zbavila totiž kouzelnost a zázračnost náhodnosti a vyzdvihla její pravou podstatu: jenom práce vytváří skutečné zázraky, jenom lidské ruce jsou schopny uskutečnit největší kouzla.

Pracovníci, kteří se podíleli na vypravení výboru z pohádek H. Malířové, přistupovali k úkolu opravdu pečlivě. Předmluvu napsala sestra H. Malířové národní umělkyně Růžena Nasková. Vřele v ní vykreslila portrét H. Malířové a přiblížila ji dětem zkušenou rukou dovedného vypravěče. Pohádky vybrala a většinou citlivě upravila Marie Loulová. Upravila názvy pohádek a na mnoha místech opravila interpunkci. V knize jsou patry též zásahy stylistické, nové inverse, které pozměnily stavbu vět, někdy však též v jejich neprospěch. Na př. v bajce »Schůze zvířat« (ve vydání z r. 1939 má název »Zvířata mají slovo«; sbírka »Pod kaštanem«) ochudila upravovatelka řeč psa Lorda přestavěním věty o účín: »Můj poměr k člověku je nejlepší. Miluji člověka, svého pána, chráním jeho majetek a bývám ochoten i do vody za ním skočit!« Původní stavba věty je taková: »Miluji člověka, svého pána, chráním jeho majetek a bývám ochoten skočit za ním i do vody!« — Tedy nejdůležitější představu nenese slovo *skočit*, nýbrž právě *skočit do vody*. To je to neočekávané, překvapivé a taktó vyhoceno na konci věty i směšné. Někdy však neprosněla M. Loulová pohádkám tím, že vytváří přechodníky, které jsou dosti vzdáleny pohádkové řeči. H. Malířová má na těchto místech několikanasobně přísudky a jednoduché věty. Na př.: »Dostala je a mňoukala, svítíc očima.« (»Schůze zvířat«). U H. Malířové v původním znění: »Dostala je a mňoukala a svítila očima.« Prostě jednoduché věty nahrazuje Loulová někdy přechodníkem, který vůbec nevystihuje situaci. »Spěšně vyběhl na řečnickou tribunu, krouťe si vousiska.« Srovnejme s původním zněním: »Spěšně vyběhl na řečnickou tribunu. Zakroutil si vousiska a mluvil: . . . « — Doslov Josefa Šlajera přibližuje dětem dobu, kdy H. Malířová pohádky tvořila, vysvětluje obsah a význam jednotlivých pohádek srozumitelnou formou. Působivost knížky zvyšuje i známý ilustrátor Petr Dillinger, který doprovází pohádky dovedně vytvořenými kresbami, blízkými lidovým malbám; jimi se úspěšně snažil vystihnout hlavní myšlenku jednotlivé pohádky a mnohdy i dopovědět to, co autorka jen naznačila (na př. obrázek k pohádce »Honza Lidumil«).

Jistě tato milá knížka, kterou poslaly do světa ruce zodpovědných pracovníků, dojde zalíbení u čtenářů nejdůležitějších — dětí. Přectou si jí však se zájmem také dospělí, jimž poví právě tak jako dětem velmi mnoho. Zejména proto, že pohádka H. Malířové je kusem života, který jsme prožili a který se nesmazatelně vryl do naší paměti.

Miroslav Mikulášek a Jarmila Špačková

Dějiny anglické literatury. (Období romantismu.) (Z ruského originálu Istorija anglijskoj literatury, II. díl. 1. část, napsaného autorským kolektivem za redakce I. I. Anisimova, A. A. Jelistratovové a A. F. Ivaščenka a vydaného Ústavem pro světovou literaturu A. M. Gorkého při Akademii věd SSSR v Moskvě r. 1953, přeložil doc. dr. K. Štěpaník. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1955, 402 strany.) Ze souborných dějin anglické literatury, vydávaných Akademií věd SSSR, vyšly dosud tři svazky. Do češtiny byla přeložena jejich poslední, samostatná část. Zabývá se obdobím romantismu, jehož vrcholní představitelé, zvláště Byron a Scott, patří

u nás vedle Shakespeara k nejznámějším anglickým spisovatelům. Kniha je určena nejen pro literární historiky, nýbrž i pro širší veřejnost.

Autoři knihy nechtějí podat vyčerpávající přehled anglické literární produkce v letech 1789—1830; jde jim především o zásadní zhodnocení ideologické a umělecké. Z toho vyplývá i nové třídění materiálu. V úvodu podává A. F. Ivašenko společenský obraz doby a charakterisuje anglický romantismus jako odboj proti kapitalismu, reakčně zaměřený u romantiků spjatých s třídami zničenými kapitalismem a revoluční u spisovatelů, mluvících za třídy kapitalismem vytvořené (str. 8). Po stručném výkladu B. A. Kuzmina o vlivu Velké francouzské revoluce na anglickou literaturu, hlavně publicistickou a politicko-filosofickou, věnuje se R. M. Samarin ve třech kapitolách rozboru tvorby literární skupiny zvané »jezerní škola«, autorům vyjadřujícím názory liberální buržoasie a dílu Keatsovu. K »jezerní škole« počítá kromě Wordsworthe, Coleridge a Southeyho i Lamba, Wilsona a De Quinceyho; jako představitel liberální buržoasie charakterisuje Moora, Hazlitta, Landora a Leigh Hunta. Většinu knihy zabírají podrobné monografické rozboru a hodnocení tří nejvýznamnějších představitelů romantismu: Scotta, Byrona (od A. A. Jelištratovové) a Shelleyho (od J. B. Demeškana). V závěru sleduje J. A. Gazijev kladné ocenění, jehož se dostalo dílu Scottovu a revolučních romantiků 'od pokrokové anglické veřejnosti.

Kniha přináší zásadní hodnocení spisovatelů, založené na podrobném rozboru jejich jednotlivých skladeb. Názory v ní vyslovené významně prohlubují náš pohled na anglický romantismus. Průkopnickou prací jsou zvláště stati o Keatsovi, Landorovi, Leigh Huntovi a Lambovi. Autoři po zásluze vyzvedávají význam korespondence, deníků, veřejných projevů a prosaických prací Byrona a Shelleyho — které jsou obvykle pomíjeny — pro správné hodnocení obou básníků. Všimají si též názorů romantiků na teorii umění (u Wordsworthe, Coleridge, Shelleyho) a věnují pozornost rovněž jejich jazyku (u Shelleyho). Podrobné rozboru skladeb dokládají všude četnými citáty.

Obsáhlý posudek knihy v časopise Svazu sovětských spisovatelů *Novyj mir* (roč. XXX [1954], č. 10, str. 263—268) ukazuje, že se pisatelé studii nevyhýbají obtížným otázkám, ale že je neřeší vždy s úspěchem a správně. Recensentka N. D'jakonovová vytýká různé konkrétní závažné nedostatky; její kritické připomínky někde korigují závěry autorů, takže je třeba k nim při studiu díla přihlížet. V celkovém pojetí knihy vidí D'jakonovová základní nedostatky v tom, že autoři věnují malou pozornost obsahu romantismu, pomíjejí sepětí romantismu s minulým i budoucím literárním vývojem a nepodávají celkový obraz anglické literatury romantického období. Posudek však vyzvedává i přínos této práce, která — jak recensentka doslovně konstatuje v závěru — »stojí výše než všechno, co bylo na toto thema napsáno v posledních letech, a může být prospěšná při studiu anglické literatury«.

Český překlad vyplňuje citelnou mezeru marxistického rozboru a hodnocení anglického romantismu. Před jeho vydáním vyšla totiž u nás z podobných prací jen, anglicky psaná skripta doc. dr. K. Štěpaníka *English Literature from the American Revolution to Chartism* (Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1952), přinášející podrobnější údaje životopisné a bibliografické, a Sovětské hodnocení britské a americké literatury, díl III (Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1955), shrnující v své první části překlady statí V. V. Ivaševové z třetí knihy jejího díla *Istorija zapadnoevropejskoj literatury XIX. veka* (Nakladatelství Moskevské university, Moskva 1951). Obě práce však vyšly jako vysokoškolská skripta v nepatrném nákladu, takže jsou širšímu okruhu čtenářstva nepřístupné. Nejnověji se v Sovětském svazu zabývá týmž obdobím anglické literatury V. V. Ivaševová v prvním svazku díla *Istorija zarubežnoj literatury XIX. veka* (Nakladatelství Moskevské university, Moskva 1955, str. 381—588), které už přihlíží k výsledkům literárního bádání, uloženým v připomínaných Dějinách anglické literatury.

Český překlad je vybaven důkladným rejstříkem osobních jmen, názvů děl i postav a přílohou, obsahující anglická znění básnických ukázek s citacemi míst. Překladatel také doplnil text anglickými názvy děl i rokem jejich vydání a opravil drobná přehlédnutí autorů. Přes malé nedostatky (na str. 269 a 271 jsou omylem citovány jiné verše než v ruském textu) český překlad značně zvětšuje užitečnost knihy jako studijní pomůcky a literární příručky, takže i čtenář znalý ruského jazyka může k němu sáhnout s větším prospěchem než k ruskému originálu.

Aleš Tichý